

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z JĘZYKA POLSKIEGO dla ucznia kl. VIII

OGÓLNE KRYTERIA

dopuszczający

- poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy 8 umożliwia osiągnięcie celów polonistycznych
- uczeń potrafi wykonać zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim poziomie trudności

dostateczny

- poziom zdobytych umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy 8 pozwala na rozwijanie kompetencji ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej
- uczeń wykonuje zadania teoretyczne i praktyczne typowe o średnim poziomie trudności ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej

dobry

- uczeń poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, rozwiązuje samodzielnie typowe zadania teoretyczne i praktyczne

bardzo dobry

- uczeń sprawnie się posługuje zdobytymi wiadomościami, rozwiązuje samodzielnie problemy teoretyczne i praktyczne ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, potrafi zastosować poznaną wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach

celujący

- uczeń biegle się posługuje zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych i praktycznych objętych programem nauczania i wynikających z podstawy programowej, proponuje rozwiązania nietypowe; jest twórczy, rozwija własne uzdolnienia

SZCZEGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA DLA ABSOLWENTA SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- rozumie większość poleceń,
- mówi na temat najważniejszych treści wysłuchanego utworu,
- rozpoznaje typowe fragmenty informacyjne i perswazyjne w wysłuchanym tekście,
- rozpoznaje emocje towarzyszące osobie wypowiadającej się.

CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH I ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY

- czyta teksty współczesne i dawne, w tym pisane gwarą¹
- wskazuje w tekstach archaizmy i wyrazy należące do gwar, odszukuje ich znaczenie w przypisach,
- odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, grafikę, fotografię) na poziomie dosłownym, na poziomie krytycznym z pomocą nauczyciela i rówieśników określa temat utworu i poruszony problem,
- wskazuje w tekście argumentacyjnym tezę, argument i przykłady,
- rozpoznaje w tekście najważniejsze informacje, odróżnia opinię od faktu,
- rozróżnia fikcję i kłamstwo,
- wie, czym są perswazja, sugestia, ironia, rozpoznaje je w typowych tekstach i sytuacjach;
- zauważa wybrane elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim
- wskazuje nadawcę i adresata wypowiedzi,

¹ Tłustą czcionką wyszczególniono treści, które pojawiają się po raz pierwszy w klasie 8.

- krótko omawia główne motywy postępowania bohaterów
- odczytując sens utworu, dostrzega wartości, takie jak przyjaźń, wierność, patriotyzm;
- dostrzega cechy liryki jako rodzaju literackiego,
- zna gatunki należące do liryki: sonet, pieśń, tren, hymn, **fraszka**;
- odróżnia osobę mówiącą w wierszu od autora tekstu, bohatera utworu od podmiotu lirycznego,
- wymienia środki wyrazu artystycznego wypowiedzi: epitet, uosobienie, ożywienie, neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę, anaforę, porównanie, **porównanie homeryckie, archaizację, kolokwializm** – potrafi je wskazać z pomocą nauczyciela,
- czyta teksty literackie i zna cechy epiki jako rodzaju literackiego, wymienia gatunki należące do epiki – opowiadanie, powieść (i jej odmiany), legendę, baśń, przypowieść (parabolę), mit, nowelę, bajkę pamiętnik, dziennik, fantasy, **epopeję**
- zna elementy rytmizujące wypowiedź – wers, rym, strofa, refren,
- wymienia elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze,
- wskazuje w utworze bohaterów głównych i drugoplanowych, wątek główny i poboczny, omawia zdarzenia wchodzące w skład akcji utworu;
- odróżnia narratora od autora tekstu i bohatera utworu,
- rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową,
- rozpoznaje w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu,
- wskazuje tytuł, podtytuł, motto, puentę, punkt kulminacyjny;
- zna cechy komiksu, **piosenki**
- odróżnia dramat od innych rodzajów literackich, wskazuje elementy dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog (**w tym monolog wewnętrzny**) i dialog; **zna podział dramatu na tragedię, komedię i dramat właściwy**
- potrafi zakwalifikować znane mu teksty jako baśń, bajkę, legendę, mit, nowelę, pamiętnik, dziennik, balladę i satyrę;
- posługuje się spisem treści, cytatem z poszanowaniem praw autorskich,
- odróżnia tekst literacki od naukowego i popularnonaukowego, z pomocą nauczyciela wyszukuje najważniejsze informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym;
- wymienia gatunki dziennikarskie: wywiad, felieton, **artykuł, reportaż**,
- z pomocą nauczyciela wskazuje symbole i alegorie w omawianych tekstach kultury,
- zna terminy *adaptacja filmowa* i *adaptacja teatralna*
- wymienia osoby uczestniczące w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator, scenarzysta, kostiumolog)
- zauważa najważniejsze związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury
- wspólnie z innymi dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji zjawisk społecznych w ramach różnych projektów grupowych
- **wie, czym jest aforyzm i anegdota**
- **z pomocą nauczyciela wskazuje w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) elementy retoryki;**
- identyfikuje **styl oficjalny, nieoficjalny (potoczny), urzędowy (mówiony i pisany) i artystyczny.**

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- pisze na temat, stara się zachować poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną tekstu,
- zna najważniejsze zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i **wielokrotnie złożonego**, stara się je stosować w praktyce, popełnione błędy nie uniemożliwiają zrozumienia całości tekstu,
- układa tekst o trójdzielnej kompozycji z uwzględnieniem akapitów, stosuje cytaty
- stara się o estetyczny zapis wypowiedzi
- sporządza w różnych formach notatkę dotyczącą wysłuchanej wypowiedzi,
- redaguje zrozumiałe ogłoszenie, zaproszenie, zawiadomienie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, uwzględniając w nich najważniejsze, niezbędne elementy oraz właściwy zapis graficzny;
- tworzy plan dłuższej wypowiedzi
- formułuje treść sms-a, e-maila, starając się o ich poprawny zapis ortograficzny,
- streszcza, skraca tekst, poprawnie przytaczając większość zagadnień;

- pisze schematyczny opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny;
- tworzy krótką wypowiedź o charakterze argumentacyjnym,
- w rozprawce z pomocą nauczyciela formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, odróżnia przykład od argumentu, wnioskuje, stara się stosować właściwe rozprawce słownictwo
- pisze proste opowiadanie odtwórcze i twórcze; wie, jak umieścić dialog w tekście,
- stosuje narrację pierwszo- i trzecioosobową;
- opisuje i **charakteryzuje siebie**, postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje wybrane cechy bohaterów literackich i rzeczywistych,
- **pisze swój życiorys, CV, a z pomocą nauczyciela podanie i list motywacyjny we własnej sprawie**,
- przygotowuje prosty wywiad, zachowując jego układ (pytania – odpowiedzi);
- opisuje elementy dzieła malarskiego, grafiki, plakatu, **rzeźby, fotografii**,
- wspólnie z innymi uczniami pisze scenariusz,
- **pisze prostą, schematyczną recenzję książki/filmu/przedstawienia**;
- mówi na temat, wyraża swoje zdanie i umie je krótko, ale logicznie uzasadnić,
- nie popełnia wielu rażących błędów językowych, jego wypowiedź jest komunikatywna,
- podejmuje próbę wygłaszania przemówienia oraz próby uczestniczenia w dyskusji,
- wygłasza z pamięci tekst poetycki.

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- zna podstawowe zasady ortograficzne (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, ą, ę, pisownia przedrostków, wielka i mała litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości spółgłosek) i najważniejsze wyjątki od nich, stara się stosować je w praktyce, w razie problemów korzysta ze słownika ortograficznego
- wie, czym jest błąd językowy, stara się stosować podstawowe zasady poprawności językowej, a w razie wątpliwości korzysta ze słowników, przede wszystkim słownika języka polskiego, słownika poprawnej polszczyzny oraz słownika frazeologicznego
- ma podstawową wiedzę (stosuje ją w praktyce samodzielnie lub z niewielką pomocą) z zakresu gramatyki języka polskiego:
  - fonetyki – zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne (np. w parach p-b, t-d itd.), ustne, nosowe, twarde i miękkie; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych, utraty dźwięczności w wygłosie,
  - słowotwórstwa i słownictwa – wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów i rozpoznaje je na przykładach omawianych na lekcji, rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, rozumie różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, zna i rozumie znaczenie wybranych przysłów, powiedzeń, frazeologizmów itp., z pomocą nauczyciela odróżnia synonimy, antonimy, homonimy, rozpoznaje wyrazy rodzime i zapożyczone, **zna pojęcia treść i zakres wyrazu, język ogólnonarodowy, gwara, dialekt**,
  - fleksji – rozpoznaje na typowych przykładach części mowy: odmienne – rzeczownik (z podziałem na osobowy, nieosobowy, żywotny, nieżywotny, pospolity, własny), czasownik (dokonany, niedokonany, czasownik w stronie czynnej, biernej i zwrotnej), przymiotnik, liczebnik (i jego rodzaje), potrafi je odmieniać, w wyrazach oddziela temat od końcówki; rozpoznaje na typowych przykładach nieodmienne części mowy – przysówek (w tym odprzymiotnikowy), samodzielne i niesamodzielne (spójnik, partykuła, przyimek), zna imiesłowu, z pomocą nauczyciela wyjaśnia zasady ich tworzenia i odmiany,
  - składni – rozpoznaje na typowych przykładach części zdania: podmiot, orzeczenie, przydawkę, dopełnienie, okolicznik, rozpoznaje związki wyrazów w zdaniu pojedynczym, a także zależności między zdaniami składowymi w zdaniu złożonym, przy pomocy nauczyciela wskazuje człon nadrzędny i podrzędny, wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, sporządza wykresy typowych zdań pojedynczych, złożonych, wyodrębnia zdania składowe w typowych zdaniach złożonych, potrafi wymienić i

określić na łatwych przykładach rodzaje zdań pojedynczych (rozwinięte i nierozwinięte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), odróżnia zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące, stosuje je w swoich wypowiedziach.

- **zna i próbuje stosować normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych,**
- **wie, czym są manipulacja i prowokacja językowa,**
- **zna językowe sposoby osiągnięcia porozumienia.**

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- określa tematykę i ocenia wartość wysłuchanego tekstu, wybiera z wysłuchanego tekstu potrzebne informacje,
- podejmuje próby rozpoznania intencji nadawcy wysłuchanego utworu.

CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH I ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY

- podejmuje próby samodzielnego odczytania różnych tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przerośnym i w różnych kontekstach,
- **rozumie znaczenie archaizmów i wyrazów należących do gwar obecnych w tekstach literackich lub odszukuje ich znaczenie w przypisach,**
- odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, **rzeźbę, grafikę, fotografię**) na poziomie dosłownym i przerośnym, przy niewielkiej pomocy określa temat utworu i poruszony problem, odnosi się do najważniejszych kontekstów,
- samodzielnie wskazuje najważniejsze informacje zawarte w tekście, przytacza opinie,
- rozumie znaczenie terminów *realizm* i *fantastyka*,
- dostrzega w analizowanym tekście perswazję, sugestię, ironię i nieskomplikowane aluzje;
- wskazuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim, rozumie sytuację, w jakiej znajdują się bohaterowie,
- określa główne cechy adresata i nadawcy wypowiedzi,
- identyfikuje w tekście poetyckim cechy liryki,
- rozróżnia takie gatunki liryczne, jak pieśń, hymn, sonet, tren, **fraszka**,
- wskazuje środki wyrazu artystycznego wypowiedzi: neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę, anaforę, porównanie, **porównanie homeryckie, archaizację, kolokwializm**,
  - dostrzega obrazy poetyckie w utworze, potrafi krótko je opisać;
- odróżnia cechy gatunkowe noweli, powieści (i jej gatunków), opowiadania, legendy, baśni, przypowieści (paraboli), mitu, bajki, pamiętnika, dziennika, fantasy, **epopei**
- identyfikuje elementy świata przedstawionego w utworze,
- odróżnia fabułę utworu od akcji,
- wyodrębnia w tekście epickim fragmenty np. charakterystyki pośredniej i bezpośredniej, opisu przeżyć,
- rozpoznaje cechy dramatu jako rodzaju literackiego w tekście, stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog (w tym monolog wewnętrzny) i dialog, zna najważniejsze cechy tragedii komedii i dramatu właściwego, potrafi zakwalifikować typowe utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów dramatu,
  - podaje przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki ,
  - wyszukuje i zapisuje cytaty z poszanowaniem praw autorskich, sporządza przypis,
- podaje przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki,
- wskazuje w balladzie i satyrze elementy typowe dla różnych rodzajów literackich,
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym, indeksie i przypisach, wykorzystuje do pracy spis treści;
- wyszukuje i zapisuje cytaty z poszanowaniem praw autorskich, sporządza prosty przypis,

- rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, felieton, **artykuł, reportaż**,
- analizuje proste symbole i alegorie występujące w poznanych tekstach kultury,
- rozpoznaje adaptację filmową i teatralną, wie, czym się one różnią od oryginalnego tekstu,
- określa rolę osób uczestniczących w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator, scenarzysta, producent, operator, dźwiękowiec, rekwizytor, inspicjent, sufler, statysta, oświetleniowiec, kostiumolog)
- dostrzega związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem, plakatem, dziełem muzycznym, **rzeźbą**),
- wspólnie z innymi dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury oraz prezentuje je w ramach różnych projektów grupowych,
- **rozpoznaje aforyzm i anegdotę**
- **w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) zauważa elementy retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy wyliczenia, wykrzyknienia;**
- rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji, np. w reklamie prasowej,
- dostrzega funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie,
- potrafi nazwać, pejzaż, portret, scenę rodzajową, martwą naturę.

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- pisze na temat, starając się zachować przejrzystą kompozycję logicznej i spójnej wypowiedzi, wyraża opinię i podaje argumenty na poparcie własnego stanowiska,
- wykazuje dbałość o poprawność językową, stylistyczną, ortograficzną i interpunkcyjną tekstu, zna najważniejsze zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i **wielokrotnie złożonego**, stara się je stosować w praktyce,
- dba o spójne nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi,
- wykazuje dbałość o estetykę zapisu,
- sporządza w różnych formach notatkę dotyczącą treści przeczytanego tekstu,
- w krótkich formach wypowiedzi uwzględnia wszystkie elementy i właściwy zapis graficzny;
- tworzy plan ramowy i szczegółowy dłuższej wypowiedzi uwzględniając w nim najważniejsze zagadnienia, zgodnie z funkcją tworzonego tekstu,
- formułuje treść sms-a, e-maila, stosując poprawny zapis ortograficzny, dodaje poprawny komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej,
- streszcza, skraca, parafrazuje tekst (w tym tekst naukowy i popularnonaukowy), poprawnie i samodzielnie przytaczając większość zagadnień,
- pisze opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny, dziennik, pamiętnik zgodnie z cechami gatunkowymi tekstów,
- tworzy krótką wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, w rozprawce formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, podejmuje próbę wnioskowania, stosuje właściwe rozprawce słownictwo, rozróżnia rozprawkę z tezą od rozprawki z hipotezą,
- umieszcza dialog w tekście opowiadania,
- stosuje, w zależności od potrzeb tworzonego przez niego tekstu, narrację pierwszo- lub trzecioosobową,
- porównuje najważniejsze cechy bohaterów literackich i rzeczywistych,
- **samodzielnie pisze swój życiorys, CV, podanie i list motywacyjny we własnej sprawie,**
- przeprowadza i zapisuje wywiad, stosuje właściwy zapis graficzny,
- opisuje dzieło malarskie, grafikę, plakat, **rzeźbę, fotografię** z odniesieniem do prostych kontekstów;
- pisze prosty scenariusz na podstawie dzieła literackiego lub twórczy, zapisuje w nim dialogi i didaskalia,
- **pisze schematyczną recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię,**
- płynnie mówi na podany temat, starając się zachować zasady poprawności językowej i stylistycznej,
- wyraża swoje zdanie i umie je logicznie uzasadnić,
- zna zasady poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna wyjątki w akcentowaniu wyrazów,

- wygłasza poprawny monolog, krótkie przemówienie, stara się uczestniczyć w dyskusji,
- uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury,
- **zna i stosuje językowe sposoby osiągnięcia porozumienia**, stosuje zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy,
- dostrzega zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację,
- podejmuje próbę interpretacji głosowej w czasie recytacji tekstu.

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- zna zasady ortograficzne i stosuje je w praktyce,
- korzysta z różnych źródeł, by błędy skorygować,
- stosuje w tworzonych tekstach podstawową wiedzę językową z zakresu fonetyki, słowotwórstwa, fleksji i składni,
- ma podstawową wiedzę i stosuje ją w praktyce na typowych przykładach z zakresu:
  - fonetyki - wskazuje upodobnienia pod względem dźwięczności i uproszczenia grup spółgłoskowych, utratę dźwięczności w wygłosie w poznanych przykładach, dostrzega rozbieżności między mową a pismem i zgodnie z tym zapisuje wyrazy, w których rozbieżności te występują,
  - słowotwórstwa i słownictwa – wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów i rozpoznaje je na typowych przykładach; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, rozumie różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, odróżnia typy wyrazów złożonych, zna typy skrótów i skrótowców i stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie, stosuje w swoich wypowiedziach przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp., potrafi podać przykłady synonimów, homonimów, antonimów, wskazuje wyrazy rodzime i zapożyczone; **rozumie różnice między treścią a zakresem wyrazu, w parze wyrazów potrafi wskazać wyraz o bogatszej treści i mniejszym zakresie, a także o uboższej treści i większym zakresie, wyjaśnia pojęcia: język ogólnonarodowy, gwara, dialekt,**
  - fleksji – rozpoznaje części mowy, stara się stosować wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie: głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, przyimków, zakończeń czasowników, partykuły *nie* i *-by* z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany,
  - składni – rozpoznaje części zdania, wykorzystuje wiedzę w przekształcaniu wypowiedzi z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, , sporządza wykresy zdań prostych **wielokrotnie złożonych**, wyodrębnia zdania składowe w typowych zdaniach złożonych i **wielokrotnie złożonych**, potrafi wymienić i określić na typowych przykładach typy zdań złożonych (współrzędnie i podrzędnie),
- **stosuje znane mu normy językowe i zasady grzecznościowe,**
- **zna i świadomie stosuje językowe sposoby osiągnięcia porozumienia.**

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- wskazuje w tekstach treści informacyjne i perswazyjne,
- analizuje i rozpoznaje intencję nadawcy utworu, w tym aluzję, sugestię, manipulację;
- rozpoznaje komizm, kpinę i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- samodzielnie odczytuje większość tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przenośnym, a w ich odczytaniu odnosi się do różnych kontekstów;
- interpretuje tekst literacki i inne dzieła sztuki,
- rozumie i omawia tezę, argumenty i przykłady zawarte w wypowiedziach,

- wykorzystuje odpowiednie fragmenty tekstu, charakteryzując osobę mówiącą, bohatera;
- wskazuje w tekstach cechy typowe dla liryki, epiki czy dramatu, cechy gatunkowe takich tekstów, jak pieśń, hymn, sonet, tren, **fraszka**
- stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog (w tym monolog wewnętrzny) i dialog, zna cechy tragedii, komedii i dramatu właściwego, potrafi zakwalifikować utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów dramatu
- nazywa i analizuje w tekście manipulację, perswazję, sugestię, ironię, aluzję,
- dostrzega i wyjaśnia motywy postępowania bohaterów, ocenia ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych;
- wskazuje cechy gatunków lirycznych,
- określa funkcje środków wyrazu artystycznego,
- wyodrębnia i podejmuje próby interpretacji obrazów poetyckich,
- omawia cechy gatunków epickich,
- analizuje elementy świata przedstawionego w utworze, omawia ich funkcję w konstrukcji utworu; omawia wpływ rodzaju narracji na kształt utworu,
- w komiksach, piosenkach i innych tekstach kultury popularnej znajduje nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych;
- rozumie budowę i treść dramatu,
  - analizuje funkcję podtytułu, motta, puenty, punktu kulminacyjnego w utworach,
- **podaje cechy tych gatunków publicystycznych**, uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki,
- analizuje i podejmuje próby odczytania symboli i alegorii występujących w poznanych tekstach kultury,
- ocenia adaptację filmową i teatralną, muzyczną i inne; odwołując się do jej struktury i treści;
- analizuje związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem, plakatem, dziełem muzycznym, **rzeźbą**),
- samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji wybranych zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów grupowych,
- **interpretuje aforyzm i anegdotę**,
- **analizuje elementy retoryczne**,
- analizuje i omawia językowe i pozajęzykowe środki perswazji, np. w reklamie;
- analizuje funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie,
- **wyróżnia w tekście cechy stylu oficjalnego, nieoficjalnego (potocznego), urzędowego (mówionego i pisanego) i artystycznego**;
- interpretuje pejzaż, portret, scenę rodzajową, martwą naturę; wie, czym się różnią, dostrzega ważne elementy i wybrane konteksty dzieła malarskiego.

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- pisze na temat, polemizuje ze stanowiskiem innych, formułuje rzeczowe argumenty poparte przykładami,
- zachowuje poprawność językową, stylistyczną, ortograficzną i interpunkcyjną tworzonego tekstu,
- stosuje cytaty i potrafi go wprowadzić do tekstu, pamiętając o cudzysłowie oraz nawiązaniu,
- redaguje poprawnie krótkie formy wypowiedzi oraz apel;
- tworzy wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, w rozprawce formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, samodzielnie podaje przykłady do argumentów, wnioskuje, stosuje właściwe rozprawce słownictwo;
- w opowiadaniu odtwórczym i twórczym stosuje elementy charakterystyki pośredniej, wprowadza realia epoki w tekście odwołującym się do minionych epok,
- w tekstach własnych swobodnie wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji, opis przeżyć wewnętrznych, mowę zależną i niezależną w celu dynamizowania akcji i charakteryzowania bohatera,
- **sprawnie posługuje się stylem urzędowym, pisząc swój życiorys, CV, podanie i list motywacyjny**;
- odczytuje sensy przenośne w wybranych tekstach kultury (dzieło malarskie, **grafika**, plakat, **rzeźba, fotografia**),

- odnosi się do cudzych poglądów i poznanych idei,
- stosuje się do zasad poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań,
- kulturalnie prezentuje w dyskusji swoje stanowisko, rozwija je odpowiednio dobranymi argumentami, świadomie stosuje retoryczne środki wyrazu,
- potrafi zastosować środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia,
- ocenia recytację własną, koleżanek i kolegów i przedstawia uzasadnienie swojej oceny.

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- sprawnie stosuje w praktyce zasady ortograficzne,
- koryguje błędy językowe w tworzonym przez siebie tekście,
- analizuje elementy językowe w tekstach kultury (np. w reklamach, plakacie, piosence), wykorzystując wiedzę o języku w zakresie fonetyki, słowotwórstwa, fleksji i składni;
  - ma wiedzę, którą stosuje w praktyce, z zakresu: fonetyki, słowotwórstwa i słownictwa (w tym **wyjaśnia różnice między treścią a zakresem wyrazu**), fleksji, składni,
- **analizuje przykłady manipulacji i prowokacji językowej, nie poddaje się im;**

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- ocenia zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych tekstu,
- analizuje i omawia w wysłuchanych utworach elementy komizmu, kpiny i ironii oraz aluzji, sugestii, manipulacji jako wyraz intencji wypowiedzi.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- odczytuje teksty współczesne oraz dawne na poziomie przerośnym i symbolicznym, interpretuje je w różnych kontekstach,
- **odróżnia archaizm od archaizacji,**
- polemizuje z opiniami,
- wskazuje elementy biograficzne i autobiograficzne w dziełach literackich,
- płynnie stosuje terminy takie jak: perswazja, sugestia, ironia, aluzja, wartościowanie, manipulacja,
- określa funkcje środków stylistycznych w tekście,
- wnikliwie omawia obrazy poetyckie obecne w tekście,
- w wypowiedziach świadomie i konsekwentnie stosuje nazwy gatunków publicystycznych;
- określa funkcje symboli i alegorii występujących w tekstach kultury,
- analizuje zamysł pisarza i twórców adaptacji,
- w przekładzie intersemiotycznym tekstów kultury podejmuje tematy związane z historią, filozofią, sztuką;
- **analizuje wszystkie środki retoryczne,**
- **określa funkcję różnych stylów (artystycznego, urzędowego itp.).**

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- stosuje funkcjonalną, urozmaiconą kompozycję wypowiedzi,
- zachowuje poprawność językową, stylistyczną, ortograficzną i interpunkcyjną tworzonego tekstu,
- dba o spójne, ciekawe nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi;
- posługując się bogatym słownictwem, różnorodną stylistyką, wprowadza nieszablonowe rozwiązania kompozycyjne, poprawnie redaguje różne formy wypowiedzi,
- w wypowiedzi argumentacyjnej oraz w opisie dzieł odwołuje się do kontekstów, np. historycznego, biograficznego, kulturowego;
- w tworzeniu form wypowiedzi charakteryzuje się wnikliwością ocen oraz wykorzystuje wiedzę z różnych źródeł;

- **trafnie polemizuje** ze stanowiskiem innych, formułuje rzeczowe i samodzielne argumenty poparte celnie dobranymi przykładami, np. wprowadza cytaty z tekstów filozoficznych, sentencje, przysłowia na poparcie swojego stanowiska;

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- Umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie stosowania w praktyce zasad ortograficznych, również w celu korekty błędów.
- Płynnie stosuje w praktyce wiedzę z zakresu: fonetyki, słowotwórstwa, fleksji i składni.
- Sporządza wykresy rozbudowanych zdań pojedynczych, złożonych i **wielokrotnie złożonych**.

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą, a ponadto przejawia wiele umiejętności w zakresie przykładowo podanych zagadnień:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- stosuje kryteria oceny odpowiednio dobrane do celu wypowiedzi i intencji nadawcy,
- analizuje i wykorzystuje w nowych sytuacjach dydaktycznych informacje wybrane z wysłuchanego tekstu,

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- czyta różne teksty (zarówno współczesne, jak i dawne, przewidziane w programie nauczania oraz spoza niego) na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym,
- systematycznie i skutecznie szuka nowych informacji w celu realizacji zainteresowań humanistycznych,
- krytycznie, wielostronnie ocenia oraz wartościuje treści, zachowania i postawy przedstawione w utworach w odniesieniu do systemu moralnego i etycznego.

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- przedstawia własne, ciekawe stanowisko lub płynnie dowodzi przyjętych racji za pomocą popartych przykładami argumentów uwzględniających różne konteksty kulturowe,
- podejmuje próby własnej twórczości literackiej, świadomie stosując różnorodne środki stylistyczne, parafrazuje utwory znanych twórców;
- pisze wypowiedzi oryginalne pod względem sposobu ujęcia tematu; wykazuje się szczególną dbałością o poprawność językową, charakteryzuje się własnym stylem lub jego zaczątkami;
- proponuje tematy rozmów odnoszące się do omawianych utworów,
- przejawia szczególną dbałość o kulturę słowa.

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- wykorzystując wiedzę o języku, odczytuje sensy symboliczne i przenośne w tekstach kultury,
- samodzielnie poszerza wiedzę językową i wykorzystuje ją we własnych wypowiedziach,
- z sukcesami bierze udział w konkursach polonistycznych.

ZASADY I SPOSOBY SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ EDUKACYJNYCH UCZNIÓW

1. Oceny są wyrażane stopniem, liczbą punktów lub opisem. Ocena okresowa i roczna nie są średnią ocen cząstkowych. Priorytetowo traktuje się oceny z prac pisemnych.
2. Sprawdzone prace klasowe pozostają do wglądu rodziców u nauczyciela przedmiotu podczas jego dyżurów, konsultacji indywidualnych i zebrań. Dopuszcza się możliwość sfotografowania pracy pisemnej ucznia.
3. Uczeń jest zobowiązany:

- posiadać na lekcji zeszyt przedmiotowy, zeszyt ćwiczeń i książkę (podręcznik lub lekturę),
- starannie prowadzić zeszyt przedmiotowy i ćwiczenia oraz sumiennie wykonywać zadania domowe,
- terminowo czytać zaplanowane lektury.

4. Uczeń ma prawo:

- zgłosić 2 razy w ciągu półrocza nieprzygotowanie do lekcji, to znaczy: brak podręcznika, zeszytu ćwiczeń, zeszytu, innych materiałów (zasada ta nie dotyczy zapowiedzianych sprawdzianów, testów, kartkówek) oraz 3 razy brak zadania,

- do jednokrotnego poprawiania ocen w terminie 2 tygodni od uzyskania słabej oceny.

* Nie poprawia się ocen uzyskanych za ciche czytanie ze zrozumieniem, z próbnych egzaminów, z bieżących kartkówek, w tym ze znajomości treści lektur; dyktand. Uczeń może uzyskać pozytywne (lepsze) oceny przy okazji kolejnego czytania ze zrozumieniem, kartkówki itp.

** Uczniowie mają możliwość poprawy oceny niedostatecznej z dyktanda na dopuszczającą. Warunkiem jest bezbłędne przepisanie tekstu dyktanda z uwzględnieniem poprawek naniesionych przez nauczyciela oraz znajomość reguł ortograficznych.

5. Uczeń nieobecny podczas np. sprawdzianu pisze pracę w terminie ustalonym przez nauczyciela. Przystąpienie do pracy klasowej jest obowiązkiem ucznia.

6. W czasie pracy z uczniami, którzy mają orzeczenie/opinie Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej o dostosowaniu wymagań edukacyjnych uwzględnia się zalecenia poradni.

7. Wszelkie plagiaty karane są oceną niedostateczną bez możliwości poprawy.

Umiejętności oceniane na lekcjach języka polskiego

Na lekcjach języka polskiego ocenie podlega:	Kryteria oceny:
- mówienie, w tym opowiadania ustne – twórcze i odtwórcze	<ul style="list-style-type: none"> - Wypowiedź (opowiadanie) wiąże się z zadaniem - Rozwinięcie wypowiedzi w ramach określonej koncepcji ucznia. - Spójność i logiczne uporządkowanie wypowiedzi . - Płynność opowiadania [właściwe tempo mówienia]. - Wyraźne mówienie [uczeń jest dostatecznie słyszany i rozumiany]. - Przestrzeganie poprawności językowej. - Wyraziste mówienie [uczeń dostosowuje sposób mówienia do sytuacji opowiadania; zaciekawia, potęguje napięcie itp.]
- czytanie głośne z uwzględnieniem zasad kultury żywego słowa	<ul style="list-style-type: none"> - Płynność czytania (opanowanie tekstu) [liczne błędy, częste poprawianie przez nauczyciela, wykluczają przyznawanie punktów za kolejne kryteria, uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną] - Właściwe tempo czytania [dostosowane do sytuacji ukazanej w tekście, przestrzeganie znaków interpunkcyjnych] - Wyraźne czytanie [uczeń jest słyszany i rozumiany] - Wyraziste czytanie - [uczeń dostosowuje sposób czytania do sytuacji ukazanej w tekście; głosem wyraża uczucia, zaciekawia, wzrusza itp.]
-czytanie ciche ze zrozumieniem	<ul style="list-style-type: none"> - według liczby uzyskanych punktów przeliczanych na oceny [podawane po każdym sprawdzianie]
- samodzielne pisanie, redagowanie określonych form wypowiedzi (w domu i w klasie)	<ul style="list-style-type: none"> - kryteria oceny pisemnych prac klasowych i domowych (ćwiczenia redakcyjne) <p style="text-align: center;"><u>OGÓLNE KRYTERIA OCENY PRAC STYLISTYCZNYCH - dłuższa wypowiedź pisemna :</u></p> <p>I Treść (realizacja tematu, kompozycja – trójdzielność, poprawność formy wypowiedzi, odpowiedni układ graficzny i estetyka pracy)</p>

	<p>II Poprawność językowa III Poprawność ortograficzna IV Poprawność interpunkcyjna V Dobór odpowiednich środków językowych (styl dostosowany do sytuacji komunikacyjnej) * [Jeżeli praca liczy mniej niż połowę objętości określonej przez nauczyciela – za kryterium II, III, IV, V przyznaje się 0 punktów, zaś w kryterium I – 1 punkt.] <u>Rodzaje błędów:</u> ortograficzne (ort.), interpunkcyjne (int.), językowe: stylistyczne, składniowe, gramatyczne, leksykalne (jęz.), rzeczowe (rzecz.) logiczne (log.)</p>
- posługiwanie się poznanymi zasadami ortograficznymi [dyktanda]	<p>8-10 błędów → dopuszczający (plus), 5-7 bł. → dostateczny (plus), 3-4 bł. → dobry (plus), 1-2 bł. → bardzo dobry, 100 % ortogramów, całkowita poprawność interpunkcyjna → celujący. * Za pomyłkę uważa się: przestawienie liter, gubienie liter, opuszczenie znaków diakrytycznych (ale tylko w tych przypadkach, gdzie nie zachodzi różnicowanie głosek, np. „idą = ida”). <i>** Uczniowie mają możliwość poprawy dyktanda na ocenę dopuszczającą (bezbłędne przepisanie tekstu dyktanda z uwzględnieniem poprawek naniesionych przez nauczyciela oraz znajomość zasad).</i> <i>*** Długość i trudność dyktanda może wpłynąć na zmianę kryteriów oceniania przez nauczyciela.</i></p>
- znajomość treści lektur obowiązkowych	- według liczby uzyskanych punktów przeliczanych na oceny [podawane po każdym sprawdzianie]
- znajomość wybranych zagadnień z nauki o języku	- według liczby uzyskanych punktów przeliczanych na oceny [podawane po każdym sprawdzianie]
- recytacja	- znajomość tekstu, wyraźne i wyraziste mówienie, właściwe tempo recytacji
- praca w grupie	- ogólne zaangażowanie w pracę grupy, - bezpośredni wkład w realizację powierzonego zadania, - stopień wywiązania się z pełnionej funkcji, - umiejętności współpracy z innymi, - rozumienie własnej sytuacji w grupie
- projekt edukacyjny	jw. oraz wg ustalonych przez nauczyciela kryteriów
- inne (rysunkowe konkretyzacje utworów literackich, wykonanie określonych projektów, realizacja zadań w grupie, znajomość lektury nadobowiązkowej)	wg ustalonych przez nauczyciela kryteriów

Sposoby sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów i skala ocen

Stosuje się następujące sposoby sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów: prace klasowe (dłuższe i krótsze formy wypowiedzi), testy gramatyczne i literackie, prace domowe, dyktanda, czytanie, kartkówki, recytacja, wypowiedzi ustne, referaty, praca w grupach (w tym projekt edukacyjny), aktywność i praca na lekcji, zeszyt przedmiotowy i zeszyt ćwiczeń, prace dodatkowe.

OCENY uzyskane przez uczniów w ciągu roku szkolnego wyrażone są tradycyjną oceną szkolną:

- 1 – niedostateczny
- 2 – dopuszczający

- 3 – dostateczny
- 4 – dobry
- 5 – bardzo dobry
- 6 – celujący

Uczniowie otrzymują także „PLUSY” i „MINUSY”.

„Minus” uczeń może otrzymać za:

- nieznajomość treści i zagadnień omawianych na lekcji lub zadanych do wypracowania w domu,
- słabe, złe wywiązanie się z zadań wykonywanych w grupie,
- braki, niekompletność (tematów, notatek, zadań domowych) zeszytu przedmiotowego,
- brak podręczników, zeszytu,
- nieprzyniesienie potrzebnych materiałów.

„Plus” uczeń może otrzymać za:

- nieskomplikowane, krótkie zadania domowe ,
- przyniesienie dodatkowych materiałów wykorzystanych podczas lekcji,
- dobre wywiązanie się z zadań realizowanych w grupie,
- częste i przydatne wypowiedzi na lekcji .

Pięć „plusów” równa się ocenie bardzo dobrej. „Plusy” nauczyciel odnotowuje w swoim notatniku.

Warunki i tryb uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej oceny

klasyfikacyjnej z języka polskiego

1. Uczeń ma prawo do poprawy przewidywanej rocznej oceny klasyfikacyjnej o jeden stopień wyżej z języka polskiego jeżeli:

- ocena ta została wystawiona na podstawie mniejszej, w porównaniu z innymi uczniami, liczby ocen bieżących wynikającej, np. z częstych lub długich nieobecności usprawiedliwionych ucznia w szkole;
- uzyskał co najmniej 50% ocen, o jaką się ubiega;
- w odczuciu ucznia jego wiedza powinna być wyżej oceniona.

2. Aby poprawić przewidywaną roczną ocenę klasyfikacyjną uczeń występuje z prośbą pisemną do nauczyciela przedmiotu o przeprowadzenie wewnętrznego pisemnego testu sprawdzającego w ciągu dwóch dni od otrzymania informacji o przewidywanej ocenie na koniec roku.

3. Warunkiem otrzymania zgody na poprawę oceny jest obecność na wszystkich sprawdzianach i testach lub napisanie ich w terminie uzgodnionym z nauczycielem (np. podczas poprawy).

4. Nauczyciel przygotowuje zadania do części pisemnej i ustnej sprawdzające wiedzę i umiejętności ucznia z całego roku na ocenę, o którą ubiega się uczeń zgodnie z kryteriami.

5. Uczeń przystępuje do sprawdzianu w terminie wyznaczonym przez nauczyciela.

6. Jeśli w wyniku sprawdzianu uczeń otrzyma co najmniej ocenę, o którą ubiegał się, jest to jego ocena roczna klasyfikacyjna.

7. Jeśli uczeń w wyniku sprawdzianu otrzyma ocenę niższą niż przewidywana, nauczyciel traktuje ją jako bieżącą ocenę ze sprawdzianu powtórzeniowego i może mieć ona wpływ na roczną ocenę klasyfikacyjną (nawet obniżyć ocenę przewidywaną).